

KUMTEPE NEOLİTİK KEMİKLERİ ÜZERİNDE ANTROPOLOJİK TETKİK

Dr. Şevket Aziz Kansu

*Ankara Tarih, Dil, Coğrafya Fakültesinde Antropoloji Profesörü
ve Türk Antropoloji Enstitüsü Direktörü*

Bu tebliğin mevzuu 1934 yılında Cincinnati Üniversitesi Arkeoloji Profesörü ve *Turova* hafriyatı Başkanı Profesör *C. W. Blegen*'in dileği üzerine Kültür Bakanlığı iznile Antikitele ve Müzeler Direktörü Bay *H. Koşay*; *Turova* Hafriyatı Heyeti Azasından *Jerome Sperling* tarafından Çanakkale Vilâyetine bağlı Ballıdağı, Eskihisarlık, Karatepe, Kumtepe mevkilerinde yapılan sondajlar neticesi *Troad*'da tesbit ve tetkik edilen bu dört yerleşme yerinden ancak *Kumtepe*'de meydana çıkarılan ve tetkikleri için Türk Antropoloji Enstitüsüne gönderilen insan iskeletlerine aittir. Bu sahada araştırma yapan müellifler neşrettikleri bir raporda [1] bize *Kumtepe* de bulunan iskeletler üzerine aşağıdaki malûmatı vermektedirler :

Kumtepe "Turovanın 5 kilometre şimali garbisinde Menderes Çayının garp kenarında Babafingo tepesinden 200 metre şimalde takriben 4 metre yükseklikte, 100 metre uzunluk ve 80 metre genişliktedir.

Çanak çömlek bakımından Kumtepenin kültür tabakalarını başlıca iki devreye ayırmak mümkündür. Birincisi ve en alttaki *Turova I.* den daha yeni değildir. İkinci devre Kumtepe ise takriben *Turova IV.* e tekabül eder... Kumtepe I. Kumtepe II. den sonra gelmektedir. Ve I. a. I. b. I. c. olmak üzere üç tâli tabakaya ayrılmaktadır.

I. a Kumtepenin en eski kültür katıdır. Çanaklar diğer katlara benzemekle beraber I. b için karakteristik içeriye kıvrımlı çeşitlere rastgelmemiştir. I. a deki çanakların başları dikçe, dibi düz ve kenarları başlangıçta incedir.,,

[1] *Hâmîd Koşay* ve *Jerome Sperling* - *Troad* da dört yerleşme yeri. Devlet Basımevi: İstanbul 1936.

“Kumtepenin I. inci kültür tabakasının muhtelif tâli katlarında bulunan dört iskeletten hepsi *Hocker* durumunda, yani dizler büküktür. Garptaki yarmada 210 cm. derinlikte bulunan c. I. ye ait olması muhtemel mezarda iskelet sağa yatmış, başı ise şimaldedir. Bükük diz çeneye yakın olmayıp, kollar güğüste yumruk hizasında kavuşturulmuş elâyası aşağı bakmakta, sağ el çene altında, sol el ise az ileridedir. Baş sağa yatmakla beraber altına yastık konulmuş gibi az yüksekçedir.

b. 4 yarmasında bulunan iskelet 420 cm. derinlikte idi. Bunun *Kumtepe* I. b ye ait olması muhtemeldir. Bu iskelet çok bozuktur.

A. 1. işaretli yarmada 460 cm. derinlikte ve *Kumtepe* I. in en eski tabakasında iki iskelet bulundu. Bunlardan biri beyzi bir taş oyuğuna yerleştirilmişti. Oyuğun uzunluğu 80 cm. genişliği daha az derinliği ise 16 cm. idi. İkinci iskelet bundan bir metreden daha az mesafede aynı derinlikte bulundu. Fakat kaya üstüne yatırılmamıştı. Üzerinde bariz bir şekilde yapı izleri görüldüğüne göre tetfinin derin yapılmadığına hükümlenabilir. Taş oyuğundaki iskeletin daha eski olması muhtemeldir. Bu sağ yana meyletmekle beraber sırtüstü yatmaktadır. Başı cenubu şarkıye eğilmiştir. Ayakları dizden sıkı surette bükük olmakla beraber çeneye yakın da değildir. Sol el karın üstünde sağ el dizlere doğru sarkıktır. Yanağı kayaya gelmektedir... İkinci iskelet ile ana kaya arasında 15 cm. kalınlığında bir toprak (kültür) tabakası vardır. Bu iskelet te sağa mail bir durumda sırtüstü yatmaktadır. Baş cenubu garbide olup altındaki bir taş onu dikçe tutmaktadır. Ayaklar dizden sıkı surette bükük olmakla beraber çeneye yakın değildir. Sol kol karın üstünde; sağ kol tıpkı evvelki gibi sarkıktır.,,

Nihayet, *Kumtepede* hafriyat yapan B. Hâmit Koşay ve Jerome Sperling “*bu araştırma sonucunda Kumtepe I. in muhtelif tabakalara ayrıldığı fakat bu tabakalar arasında bir tecanüs olduğu meydana çıkmıştır. İnkişaf ve tekâmülü sekteye uğratan büyük hâdiselerin izi görülmemiştir. Bugün bilinen belge'lere göre Kumtepe'nin en alt tabakalarını teşkil eden a I. ve b. I. Turrova I. den daha eskidir,* demektedirler.

*
* *

Bu iskelet malzemesi büyük bir ihtimalle (çünkü cinsini tayine yarıyan kemik aksam meselâ kafa ve havsala kemikleri tam değildirler) Kadın iskeletleridirler. *Kumtepe* iskelet malzemesi

aşağıdaki tarzda ve çıktıkları kültür tabakalarının işaretleriyle beraber sıralanmışlardır :

Kumtepe I	○ +	I. b.
Kumtepe II	○ +	I. c.
Kumtepe III	○ +	A. I.
Kumtepe IV	○ +	—

Aşağıdaki tetkikte beher iskeletin antropolojik hususiyetlerini tesbite ve bunlardan genel bir netice çıkarmağa çalışacağız :

K A F A

Tablo : I.

	No : 1	No : 2	No : 3	No : 4
	○ +	○ +	○ +	○ +
Kafanın önden arkaya en büyük uzunluğu	—	17,9	—	—
Kafanın en büyük genişliği	—	14,8	—	—
Glabel - inion kutru	—	17	—	—
Metopik kutru	—	17,9	—	—
Metopion - inion kutru	—	17,4	—	—
Kulak deliği - bregma kutru	—	11,5	—	—
Opistion - bregma kutru	—	14,5	—	—
Alnın endar genişliği	—	9,7	9,6	—
Nutuu halemiler arası kutru	—	13,4	—	—
Kafa kemiği alt genişliği	—	8,4	—	—
Opistion - glabel kutru	—	13,7	—	—
Zygomlar (elmacık) arası genişliği	—	13,5	—	—

Birinci tabloda görüldüğü üzere Kumtepe serisinde ancak bir iskeletin ölçü alınabilecek halde tamca bir kafa kutusu vardır (No. 2). Bu iskelet Kumtepe I. nin I. c tâli tabakasında 210 cm. derinlikte bulunmuştur. Diğer iskeletlere ait kafa kutuları dağılmış bir halde ele geçtiğinden laboratuvara gönderilen bu tamamen noksan parçalarla kısmen olsa bile bir restorasyon tecrübesi yapmak kabil olamamıştır. Bu 2 numaralı kafa üzerinde alınan ölçüler ve hesap edilen karineler 1 ve 2 numaralı tablolarda gösterilmiştir.

Kumtepe 1. c ye ait olan bu kafanın yuvarlak kafalı (braki - kran) (karine 82.68), ve bir kadın iskeletine ait olduğu anlaşılmaktadır. İrtifa - genişlik, irtifa - uzunluk karinelerine nazaran da aynı kafanın *Hypsikran* (karine: 64.24) ve *tapeinokran* (karine: 77.70) olduğu görülmektedir.

KARİNELER

Tablo: II

	No. 1	No. 2	No. 3	No. 4
	○ +	○ +	○ +	○ +
Kafa karinesi	—	82,68	—	—
Metopik karine	—	82,68	—	—
Alın karinesi	—	65,54	—	—
{ Kulak deliği - bregma	—	77,70	—	—
{ Kafanın azamî genişliği	—	77,70	—	—
{ Kulak deliği - bregma	—	64,24	—	—
{ Kafanın azamî uzunluğu	—	64,24	—	—
{ Kafa kemiği alt genişliği	—	56,08	—	—
{ Kafanın azamî genişliği	—	56,08	—	—
{ Kafa kemiği alt genişliği	—	85,56	—	—
{ Alnın en dar genişliği	—	85,56	—	—
{ Kafa kemiği alt genişliği	—	61,48	—	—
{ Yüz (zygomlar) genişliği	—	61,48	—	—
{ Kafa kemiği alt genişliği	—	61,94	—	—
{ nutuu halemiler kutru	—	61,94	—	—
{ Alnın en dar genişliği	—	72,38	—	—
{ nutuu halemiler kutru	—	72,38	—	—
{ Nutuu halemiler kutru	—	90,54	—	—
{ kafanın azamî genişliği	—	90,54	—	—
{ Nutuu halemiler kutru	—	99,25	—	—
{ yüz (zygomatique) genişlik	—	99,25	—	—
{ Yüz genişliği	—	91,21	—	—
{ kafanın azamî genişliği	—	91,21	—	—

III. üncü tabloda 2, 3 ve 4 numaralı iskeletlerin alt çeneleri üzerinde alınan ölçüleri kaydediyoruz. 2 ve 3 numaralı iskeletlere ait alt çenelerde çene kolu (branche montante) karineleri 57,6 ve 53,7 dir. 2 numaralı çene zaviyesi 120° ve 3 numaralı çenin ise 123° dür. Kaynak zaviyeleri 2, 3 ve 4 numaralı çenelerde 60°, 68° ve 69° derecedirler.

ALT ÇENE**Tablo : III**

	No. 2 ○ +	No. 3 ○ +	No. 4 ○ +
Çene kolunun irtifai	3,1	2.8	—
Kaynak irtifai	3,4	3	3,4
Çene cismi irtifai	3,3	3	3,2
Çene cisminin azami kalınlığı	1,3	1,1	1,2
Çene delikleri arası genişliği	47	43	41
Çene zaviyesi	120°	123°	—
Kaynak zaviyesi	60°	68°	69°

Üst taraf:

Çok noksan bir halde bulunan 3 kürek kemiği üzerinde ancak ünâp çukurunun ölçülerini ve karinelerini tayin edebildim:

ÜNAP ÇUKURU

No :	Uzunluk		Genişlik		Karine	
	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol
3	—	36	—	24	—	66.6
4	34	33	23	22	67.7	66,6

PAZU KEMİĞİ — Humerus**Tablo : IV.**

	No: 2 ○ +	No: 3 ○ +	No: 4 ○ +	Vasatı	
En dar çevre	{ Sağ	6,1	5,5	5,5	5,70
	{ Sol	5,8	—	5,5	5,65
Pazu kemiğinin ortasındaki asgarî genişlik.	{ Sağ	1,7	1,7	1,8	1,73
	{ Sol	1,8	—	—	1,8
Pazunun ortasında azami genişlik.	{ Sağ	2,2	—	2	2,06
	{ Sol	2	—	—	2
Lokma üstü ve makara üstü arası genişliği	{ Sağ	—	5,5	—	5,5
	{ Sol	—	5,5	—	5,5
Cisim karinesi.	{ Sağ	77,27	85,00	90,00	84,09
	{ Sol	90,00	—	—	90,00
Tebaüt zaviyesi.	{ Sağ	—	8°	6°	7°
	{ Sol	—	8°	—	8°

IV. üncü tabloda da görüldüğü üzere Kumtepe kol kemikleri üzerinde alabildiğim ölçülere ve bu ölçülere dayanarak hesap edilen karinelere göre 2 numaralı iskelete ait sağ kol kemiğinin cisim karinesi 77.27 ve sol kol kemiğinin ise 90 dir. 3 numaralı iskelete ait sağ adudun ise 85 ve 4 numaralı adudun da 90 dir. Genel vasatı 87,45 dir. Cismin tebaüt zaviyesi 3 numaralı iskelete ait sağ ve sol humeruslarda 8° dir. 4 numaralı iskelete ise 6° dir. Bazan kolkemikleri üzerinde müşahade olunan morfolojik hususiyetlere bu seride tesadüf olunmamıştır,

DÖNER KEMİK — RADIUS

Döner kemik (Radius) üzerinde 5 inci tabloda kaydedilen ölçüler alınmış ve birkaç karine hesap edilmiştir. Bu ölçü ve karinelere göre vasatı cisim karinesi bu seride 73.24 ve vasatı kuvvet karinesi 17 dir.

Tablo: V.

		No: 2	No: 3	No: 4	vasatı
		○ +	○ +	○ +	
önden arkaya kutur.	Sağ	1,1	1	0,9	1
	Sol	1,1	1	1	1
Mustaraz kutur.	Sağ	1,4	1,3	1,4	1,36
	Sol	1,4	1,3	1,4	1,36
Cisim karinesi.	Sağ	78,97	76,92	64,24	73,24
	Sol	71,42	76,92	71,42	73,25
Endar çevre.	Sağ	3,7	3,9	3,4	3,66
	Sol	—	4	3,4	3,70
Azamî uzunluk.	Sağ	22,7	22,1	22	22,40
	Sol	22,7	22,1	21	21,93
Kuvvet karinesi.	Sağ	16,29	17,64	—	16,86
	Sol	—	18,09	16,19	17,14

DİRSEK KEMİĞİ — Cubitus

6 ıncı tabloda dirsek kemiği Cubitus üzerinde alınan belli başlı ölçüler görülmektedir. Kumtepe dirsek kemikleri üzerinde bu kemiğin cisminin üst ucunun yassılığını ifade eden ve *verneau*'nun

Platoleni karinesi (indice de platolénie) denilen karine bu seride vasatı 85, 01 dir. Olekran irtifalı karinesi 3 dirsek kemiğinde vasatı olarak 77,41 dir,

Manouvrier ve Anthony tarafından üç tip olarak tarif ve tesbit edilen ve dirsek kemiğinin üst nihayetindeki dirsek ve gaga çıkıntılarını birbirinden ayıran oluk (sillon olécrano - coronoidien) bu seride şu tarzda müşahede olunmuştur: 2 numralı iskeletin sağ dirsek kemiğinde bu oluk yukarıdaki müelliflerin tarifine göre II. numaralı tipe dahildir. (Oluk tam değildir). 4 numaralı iskeletin sağ ve sol dirsek kemiklerinde bu oluk I. numaralı tipe girer, Yani bu iki dirsek kemiğinde de cavité sigmoide'in bu oluk vasıtasile ikiye ayrılışı tamdır. III. numaralı tipte de ise bu oluk mevcut değildir. Bu sonuncu tarza bu seride tesadüf etmedim.

Tablo: VI

		No: 2	No: 3	No: 4	Vasatı
Önden arkaya kutur.	Sağ	2,1	2,3	2,2	2,20
	Sol	2	—	2,2	2,10
Mustaraz kutur.	Sağ	2,1	1,8	1,6	1,83
	Sol	2	—	1,6	1,80
Platôlenie karinesi.	Sağ	100	78,26	72,72	83,66
	Sol	100	—	72,72	86,36
Azamî uzunluk.	Sağ	24,7	24,1	22,9	24,10
	Sol	—	—	—	23,80
Olekran irtifalı karinesi	Sağ	80,9	—	71,4	—
	Sol	—	—	80	—

ALT TARAF

UYLUK KEMİĞİ — Femur

7 inci tabloda Kumtepe uyluk kemikleri üzerinde tesbit edilen bir seri ölçü ve karineleri görüyoruz:

Tablo: VII

	No: 1 ⊕	No: 2 ⊕	No: 3 ⊕	No: 4 ⊕	Vasatı
Tabii duruşta uzunluk.	{ sa. — so. —	—	— 41	—	— 41
Trohanter uzunluğu.	{ sa. — so. —	—	— 39,7	—	— 39,7
Önden arkaya pilastrik kutur	{ sa. 2,6 so. 2,6	3,1	2,3 2,4	2,4	2,60 2,46
Pilastrik genişlik	{ sa. 2,6 so. 2,8	2,6	2,4 2,5	2,4	2,50 2,56
Kuvvet karinesi	{ sa. — so. —	—	— 11,95	—	— 11,95
Pilastrik karinesi	{ sa. 100 so. 92,85	119,23	95,83 96,00	100	103,76 96,28
Önden arkaya kutur (boyun)	{ sa. 2,2 so. 2,2	2,3	2,2 2,2	2,1	2,20 2,16
Mustaraz kutur (boyun)	{ sa. 3,1 so. 3,2	3,2	3 3	2,9	3,05 3,00
Platimerik karine	{ sa. 70,96 so. 68,75	71,87	73,33 73,33	72,41	72,14 72,36
Uyluk kemiği başının önden arkaya kutru	{ sa. — so. —	—	4,4 4,3	—	4,4 4,3
Uyluk kemiği başının irtifai	{ sa. — so. —	—	4,5 4,4	—	4,5 4,5
Uyluk kemiği başı karinesi	{ sa. — so. —	—	97,77 97,72	—	97,77 97,72
Başın kuvvet karinesi	{ sa. — so. —	—	— 21,21	—	— 21,21
Boyun irtifai	{ sa. — so. —	3,2	3,3 3	—	3,25 3

Boyun kalınlığı	{	sa. —	2,4	2,4	—	2,55
		so. —	—	2,5	—	2,5
Boyun uzunluğu	{	sa. —	—	6,3	—	6,3
		so. —	—	6,4	—	6,4
Boyun kalınlık karinesi	{	sa. —	75,00	81,81	—	78,40
		so. —	—	83,33	—	83,33
Boyun uzunluk karinesi.	{	sa. —	—	—	—	—
		so. —	—	15,60	—	15,60

Bu tabloya göre 3 numaralı iskelete ait sol uyluk kemiğinde kuvvet karinesi 11.95 dir. Plastik karine bu seride vasatı olarak 100.2 dir. Bu karinenin minima kıymeti 92.85 ve maksima kıymeti 119,23 dir. Bu rakkamlara nazaran Kumtepe uyluk kemiklerinin "kolonlu uyluk kemiği,, denilen katagoriye girmediklerini yani bu uyluk kemiklerinde arka kenarın (*Sarp çizgi*) nin fazla bir tebarüz göstermediklerini kaydedeceğiz.

Bu serideki uyluk kemiklerinin platimeri karinesi vasatı olarak 72.25 dir. 80 rakkamından aşağı bir platimeri karinesi gösteren uyluk kemikleri platimer olarak kabul edildiklerine göre Kumtepe uyluklarının aşikâr olarak platimer oldukları görülmektedir. Bu seride asgarî ve azamî karine 68.75 ve 75 dir. Bu seride ancak iki uyluk kemiği'nin baş karinesini hesap edebildim. 3 numaralı iskelete ait fahiz'lerin sağ ve sol başlarında karine aynı kıymette yani 97.77 ve 97.77 dir. 3 numaralı iskelete ait bir tek fahiz de başın kuvvet karinesi 21.21 dir. Sonra 4 numaralı iskeletin sol uyluk kemiği bükülme (Torsion) zaviyesi ise 16 ve tebaüt "divergence,, zaviyesi ise 2° dir.

Boyun (Col) ve cisim (diaphyse) zaviyesi 3 numaralı iskeletin sağ ve sol uyluklarında 14° ve 130° derecedirler. Aşağıda zaviye ve karineler için çizilen kısa tabloya bakınız:

No.	Tedevvür zaviyesi		Boyun - cisim zaviyesi		Tebaüt zaviyesi		Kuvvet karinesi	
	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol
1 ○ +	—	—	—	—	—	—	—	—
2 ○ +	—	—	—	—	—	—	—	—
3 ○ +	—	—	140°	130°	—	—	—	11,95
4 ○ +	—	16°	—	—	2°	—	—	—

Plastrik karine		Platimeri karinesi		Başın kuvvet karinesi		Boyun kalınlığı karinesi		Boyun uzunluğu karinesi	
sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol
100	92,85	70,96	68,75	—	—	—	—	—	—
119,23	—	71,87	—	—	—	75	—	7	—
95,83	96	73,33	73,33	21,21	—	81,81	83,33	—	15,16
100	100	72,41	75—	—	—	—	—	—	—

Bu seride 3 numaralı iskeletin sol fahzin de diz ardı karinesi (indice de poplité) 59.5 dir. Ve keza aynı uyluk kemiğinde uyluk kemiği uzunluğu ile iki lokma genişliği arasındaki nisbet de (indice fémuro-biépicondylien) 61.7 dir.

Kumtepe uyluk kemikleri üzerinde *Crête fessière* ler genel olarak oldukça mütebarizdirler. Yalnız bir fahiz üzerinde (2 numaralı iskeletin sağ uyluğu) gayet aşikâr bir döndürek (trohanter) altı çukurunu kaydettim. Bütün bu seri uyluk kemiklerinde üçüncü döndürece tesadüf etmedim.

KAVAL KEMİĞİ — Tibia

Tablo : VIII

		No. 1	No. 2	No. 3	No. 4	Vasatı
Önden arkaya kutur	{ sağ.	3,2	—	3,1	3,1	3,13
	{ sol.	3,1	—	3,1	3,2	3,13
Genişlik	{ sağ.	2,2	—	2,3	2,2	2,23
	{ sol.	2,2	—	2	2,1	2,10
Platynémique karine	{ sağ.	68,75	—	74,19	70,96	71,30
	{ sol.	70,96	—	64,51	65,62	67,03

Üç kaval kemiği (kasaba) da platiknemi karinesi vasatı 69,16 dır. Minima karine bu seride 64,51 ve Maksima karine de 74,19 dur.

Aşikâr platiknemi gösteren kasabalar (yani kaval kemiği cisminin yanlılmasına yassılığı - karine kıymeti: 55 - 62,9) Kumtepe serisinde yoktur,

Kumtepe serisinde hafif platiknemi gösteren (karine: 63 - 69,9) 3 kaval kemiği vardır.

Keza hiç platiknemi mevcut olmıyan (karine: 70 ve yukarısı) 3 kaval kemiği kaydediyoruz.

4 numaralı iskeletin sol kaval kemiği ile 2 numaralı iskeletin sağ kaval kemiğinin alt mafsals ucunda munzam oynak yüzüne

(facette supplémentaire) tesadüf ettim. 3 numaralı sağ kaval kemiğinin dış lokmasının şekli Thomson'un 1 numaralı tipine girer (düz veya biraz mukaar lokma platosu).

İĞNE KEMİĞİ — Péroné

Kumtepe kemikleri içinde 5 tane iğne (şaziye) kemiği vardır. Bu kemiklerin uzunluklarını uçları kırık olduğundan tayin edemedim. Bu kemiklerin asgari çevreleri vasatı 2,92. Cisim ortasında asgari ve azami kuturlar vasatı 144 ve 126 milimetredir. Cismin karinesi 70.43 tür. 3 numaralı iskelete ait sağ ve sol iğne kemiklerle 4 numaralı iskeletin sol iğne kemiği oluklu (Cannelé) denilen şekildedirler.

Tablo : IX

		No. 1	No. 2	No. 3	No. 4	Vasatı
		○ +	○ +	○ +	○ +	
Cismin en dar çevresi.	sağ.	—	2,9	—	2,5	2,70
	sol.	—	3,3	3	—	3,15
Cismin ortasında azami ölçü	sağ.	—	1,5	1,4	1,4	1,13
	sol.	—	1,5	1,4	—	1,45
Cismin ortasında asgari ölçü	sağ.	—	1,1	1,1	0,9	1,03
	sol.	—	1,1	0,9	—	1,50
Cismin karinesi	sağ.	—	73,33	78,57	64,28	72,06
	sol.	—	73,33	64,28	—	68,80

Ayak kemiklerinden aşık ve topuk kemikleri üzerinde 10 ve 11 inci tablolarda görülen bir seri esaslı ölçüler aldım. Ve karinelerini tesbit ettim.

AŞIK KEMİĞİ — Astragal

Tablo : X

N.	Uzunluk (projeksiyon)		Genişlik (projeksiyon)		İrtifa (projeksiyon)		Makara uzunluğu		Makara oynak yüzünün tam genişliği		Aşık kemiğinin başının tebaüt zaviyesi	
	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol
1	5,2	—	4	—	2,7	—	3,5	—	3,5	—	18°	—
2	4,6	4,7	3,8	3,8	2,5	2,6	3,1	3,2	3,2	3,2	20°	19°

KARİNELER

N.	Genişlik X 100		İrtifa X 100		Makara uzunluğu X 100	
	Uzunluk		Uzunluk		Uzunluk	
	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol
1	76,92	—	51,92	—	87,5	—
2	82,61	80,85	54,35	55,32	81,58	84,21

TOPUK KEMİĞİ – Colcaneum

Tablo: XI

N.	Tam uzunluk		Topuk arkası ve oynak yüzü uzunluğu		Cismin uzunluğu		Cisim irtifai		Orta genişlik		Arka genişlik		Sustantakulum genişliği		Arka oynak genişliği		Arka oynak yüzü uzunluğu	
	sa	so	sa	so	sa	so	sa	so	sa	so	sa	so	sa	so	sa	so	sa	so
2	7,7	—	7,1	—	5,4	—	4,1	—	4,1	—	—	—	1,2	—	3,1	—	2,7	—
3	—	6,7	—	6,3	—	4,6	—	3,6	—	4,1	—	3	—	1,3	2,5	2,5	—	2,6

KARİNELER

No.	Oynak yüzü		Sustantakulum		Arka genişlik azami uzunluk		Orta genişlik azami uzunluk	
	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol	sağ	sol
2	50	—	29,27	—	—	—	53,25	—
3	—	56,52	—	31,71	—	44,78	—	54,48

BOY TAYİNİ

No.	Uzun kemikler: döner kemik		Tekabül eden boy
	sağ	sol	
2	227	227	160,3
3	221	221	157
5	210	—	153,5

DİRSEK KEMİĞİ

	sağ	sol	
2 ♀	—	247	1612
3 ♀	241	—	1588
4 ♀	—	229	1549

UYLUK KEMİĞİ

	sağ	sol	
1 ♀	—	—	
2 ♀	—	—	
3 ♀	—	410	1549
4 ♀	—	—	<u>157,22</u> vasatî boy

Kumtepe Kemik vesikalarının Osteometrik genel tetkiki bundan ibarettir. Şimdi bilhassa elimizde bulunan birkaç kol ve bacak kemiklerinin uzunluklarına istinat ederek Troad'ın bu en eski sakinlerinin boylarını tesbit edelim. Yukardaki tabloda boy tayini için istifade ettiğim uzun kemiklerle bu uzunluklara tekabül eden boy ve nihayet vasatî boyu göreceğiz. Kumtepe serisindeki vasatî boy 157 dir. Bu vasatî de Kumtepede ele geçen bu iskeletlerin daha ziyade kadın iskeletlerine ait oldukları hakkında güzel bir delildir.

Keza Prehistorik *troad* da alpli tipe bağlı *Braki kafa* unsurların mevcudiyetini bu vesikalar, ilk defa, bize göstermektedir.

